

I

P. 316.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
SISTENS
CAVSSAS
INFANTICIDII IMPVNIS

QVAM
PRAESIDE
D. PHILIPPO ADOLPH. BOEHMERO

FACVLT. MED. SENIORE ETC. ETC.

PRO GRADU DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS

ET

PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS RITE CAPESSENDIS

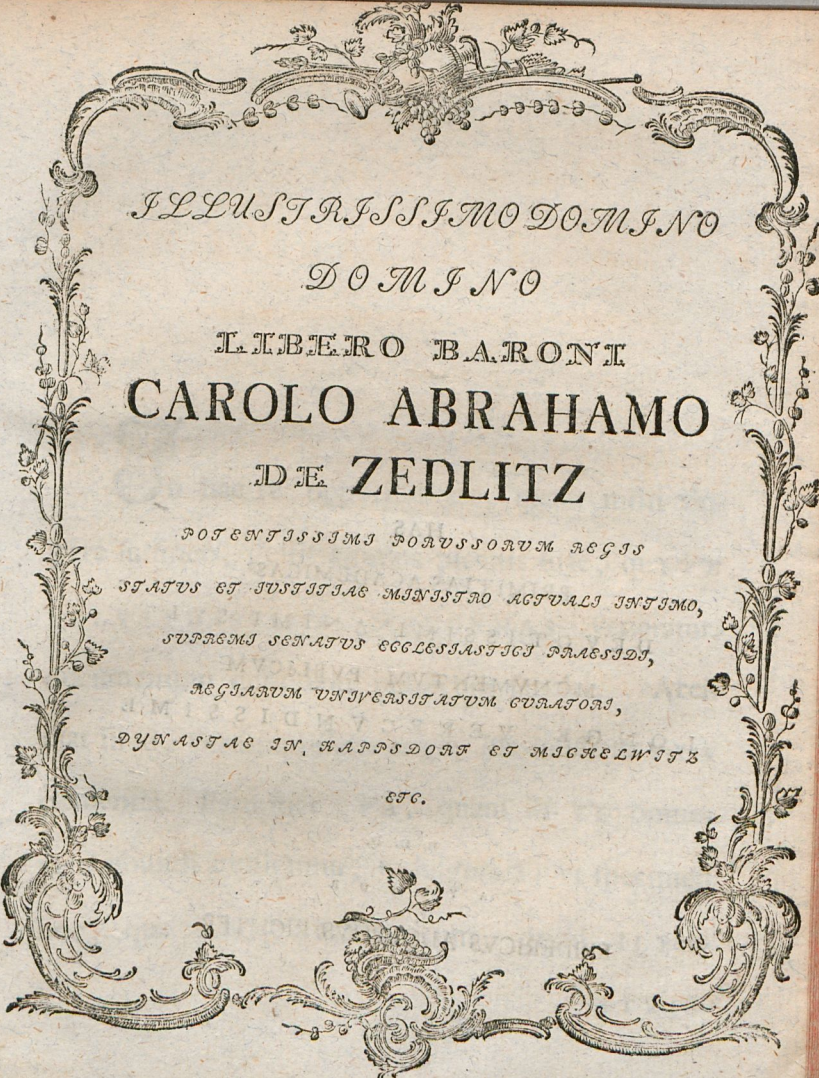
D. III DEC. CIOCCCLXXI.

PVBELICE DEFENDET

AUCTOR

FERIDERICVS ADOLPHVS
RICHTER
HALENSIS.

HALAE AD SALAM, AERE HENDELIANO.

ILLUSTRISSIMO DOMINO

DOMINO

LIBERO BARONI
CAROLO ABRAHAMO
DE ZEDLITZ

POTENTISSIMI PRUSSORUM REGIS

STATUS ET JUSTITIAE MINISTRO ACTUALI INTIMO,

SUPREMI SENATUS ECCLESIASTICI PRÆSIDI,

REGIARUM UNIVERSITATUM CURATORI,

DYNASTAE IN, HANNOVERÆ ET MACHÉLWITZ

ETC.

In hac rei opportunitate, quam mihi fingere sustineo, gessit animus pietatis suae, qua TE ILLVSTRIS-
SIME MAECENAS veneratur, documentum quoddam publicum sancire. Acci-
piat illud, verecundissime rogo, ista inusitata TVA clementia. Permittat TVA, quam in TE omnes venerabundi admiramur, indulgentia, vt specimen hoc, qualecunque academicum, quod ILLV-
STRIS-

STRISSIMO TVO NOMINI consecratum esse
volo, in TE insigne quoddam Musisque benefi-
cum decoris genus habeat, quo exornatum superbi-
re quasi ad alios possit. Est enim sanctum ac inuio-
labile NOMEN TVVM litteris Musisque omni-
bus, quae ad TE, tamquam ad Deum tutelarem
alterum confugiunt, TVOQUE patrocínio fortuna-
tae, purissimas pro TVA incolumitate preces ef-
fun-

fundunt. Huic probitati adiungo sincerrimae pietatis erga TE meae ad Deum publica vota, illumque oro, vt incomparabilem rei litterariae Statorem in perpetuum decus litterarii orbis, in salutem Reipublicae vniuersae bonorumque omnium certum solatium, ad remotissima vsque tempora, quouis prosperitatis genere beatum, esse jubeat. In ista diuina comitate atque clementia, quae est
ma-

maximorum Virorum personis propria, patere lo-
cum aliquem inuenire

ILLVSTRISSIMI ET SANCTI
N O M I N I S T V I

Halae

d. 3. Dec. MDCCLXXI.

DEVOTISSIMVM CVLTOREM

FRIDERICVM ADOLPHVM RICHTER.

PROLOGUS.

omni quidem aetati mors communis est,
 quanto tamen propius ab ortu distant ho-
 mines, tanto moriuntur facilius. Dimidia
 circiter denatorum pars ad infantes redit
 puerosque (vid. süssmilchs *Göttl. Ordnung Th. II. cap.*
XXII. pag. 285.). Neque minus his eo fatalis dies certius, quo
 magis sunt imbecilles, imminet (IDEM *ib.*). Atque haec fa-
 tis

A

tis sunt illustria ac in aperto. Possent autem, qui mortui nascuntur, fetus hanc, quam ediximus, legem falsitatis arguere. Eorum enim mortalitatem cum sic ad calculum reuocauerit süssMILCH (*l. c. Tb. I. cap. V.*) vt censeat, mille denatorum, si designentur, triginta circiter, qui mortui excluduntur, fetus continere: non videtur sane soli imbecillitati hominum mortalitas respondere. Quodsi enim HENSLERVM, tabulis necrologi-
 cis, quas süssMILCH proposuit, vrentem (vid. EIVS *Beytrag zur Geschichte des Lebens und der Fortpflanzung der Menschen auf dem Lande, Altona und Lübeck 1767. Seit. 32. 33.*), sequi, atque triginta sex mortuos esse fetus natos, si mille hominum sint denati, iudicare velis; quodsi vel rarissimo, ab HENSLERO commerato *ibid.* exemplo abutens, quinquaginta quatuor numeres; is tamen calculus ad eum nondum assurgit, quo mortalitas infantum, qui viui nascuntur, indicatur. Vel leuis interea attentio eum potest nobis scrupulum adimere. Monuit enim süssMILCH (*l. c. Tb. I. Seit. 164.*) non solere abortus, nisi quintum vel sextum mensem exceßerint, in rationem venire: quo ipso calculus, quem diximus, turbatur maxime. Quis enim non videt, quam facile primis grauiditatis mensibus, vel inscia saepe matre, embryo eïci queat. Causas huius mortalitatis perquirenti leuissimus embryonis cum vtero nexus, imbecillitas primae hominum aetatis, morbi graues, quos

quos tamen natos subire oportet, sponte sua se offerunt. Nunquam tamen eo me adigi patiar, ut credam, praecipuas eius mortalitatis causas ad naturae iussa redire. Enimvero, quae sunt infantum foetuumque mortes, hominum maxime culpa eueniunt. Qua enim fieret ratione, ut natura, non facile a se ipsa unquam desectens, mortes inferret, adeo, quod celeritatem frequentiamque spectat, diuersas? Quod quidem ut pateat, duo tantum exempla proferam. Docuit SCHLOEZER, qui tabulas necrologicas petropolitanas exhibuit, (*von der Unschädlichkeit der Pocken in Rußland, und von Rußlands Bevölkerung überhaupt, Götting. und Gotha 1768. pag. 5.*) exteris Petropoli quadagesimum quemque quartum infantem mortuum nasci, inquilinis non nisi sexagesimum primum. *Dresdae* monente EODEM sextus decimus, *Berolini* trigesimus & in *Suecia* quinquagesimus quisque mortuus excluditur infans. Plures differentias commemorat SÜSSMILCH (l. m. c.). Conqueritur etiam HENSLER de foetuum, qui mortui nascuntur numero, culpamque in manus male obstetricantes, redundare iudicat. (l. m. c.) Neque est, quantum video, de quo possint, qui *Halae* nostram incolunt, gloriari. Obstupescens enim video annis 1767. 68. 69. 70. additis, qui mortui prodire, natos esse 2711, quos inter mortui fuere 140. Igitur *Halae* vigesimus circiter infans mortuus nascitur. *Lipsiae*, ut ex tabula necrologica,

gica, qua quidem vnica gaudeo, perspicio, longe etiam plures iam perempti nascuntur foetus. Sequitur igitur ex calculo adeo differenti, plurimorum foetuum mortes non naturae esse opus, sed hominum culpa. Quod vero natis idem immineat fatum, ea docere possunt, quae SÜSSMILCH (*l.c. Th. II. Seit. 523. sq.*) commemorat. Incidit enim *Berolini* a. 1751. morbillorum epidemia adeo horrenda, vt intra octodecim septimanarum tempus, infantes fere sexcenti mortem inde subirent; attamen Viri experientissimi magnaefque famae ELLER, SPROEGEL, LIEBERKÜHN facti sunt, eas mortes non epidemiae, sed peruersae methodo maloque regimini tribui debere.

Quae cum ita sint, patet, infanticidium impune vnam esse ex grauissimis causis, quae prouincias depopulantur. Pluribus id sequentia comonstrabunt, quae B. L. iudicio submitto, si monuero prius, *Infanticidium impune* mihi dici illud, quod non punitur, licet etiam patratum esse nouerit iudex.

SECTIO PRIMA
DE
CAVSSIS
INFANTICIDII IMPVNIS
DV RANTE GRAVIDITATE.

§. I.

Introitus.

Quod a conceptione facta ad partum vsque absolutum de-
currit tempus, *graviditatis* nomine hic insignire possumus. Tenella
atque subtilis foetus structura, qua, egregia et admiranda lege tunc
temporis in eo formando vsa est natura, atque nexus cum matre
artificiosissimus, qui vitae et virium atque incrementi fons est, fa-
cillime perturbantur, quo fit, vt vel morbi varii vel interitus ipse
nascendi hominis oriatur. Annuit huic asserto ipsa frequentissima et
fere quotidiana experientia, quum multi iam in limite vitae extin-

A 3

guan-

quantur, et haud adeo parua pars, lugubri fato, morbis, ex vtero materno iam originem ducentibus, pereat misera. Quae quidem tota malorum multitudo, cum non tam ineuitabili fato conditioni humanae annexa immineat, sed magna et certe non minima ex parte erroribus diuersa ratione commissis originem debeat, mittam reliqua, ad propositum meum minus apta, et ad ea potius attendam, quae ad causas infanticii impunis sunt referenda. Quanta diuersitas! quanta multitudo harum causarum mihi paulisper inquirenti sese iam offert, quae alio tempore nihil fere mali efficerent, tempore vero grauiditatis foetus interitum non sine maiori matris periculo determinant! Singulatim iam eas considerare lubet, quod ut eo melius fieri possit, sequenti ordine pertractabo, ut nempe; quantacunque etiam inter eas intercedat differentia, eas considerem, quae 1) aborticidium, 2) mortem maturioris foetus, vel denique 3) semina saltem maiorum morborum in foetu post partum comparentium, efficiunt atque producunt, vnumquodque, quomodo se habeat, iam seorsim videamus.

§. II.

Aborticidium impune.

Aborticidium tunc committi dicitur, quando abortus promouetur. Abortus est exclusio foetus non vitalis. Foetum non vitalem dicimus illum, qui ad vitam sustinendam absolute ineptus est; quod ex structura ipsa atque habitu foetus magis determinandum esse, plures putant medici, quam ex numero dierum, durationem grauiditatis continentium, propterea quod haud parua grauidarum pars, in tempore grauiditatis vel seruis vel citius indicando, ad hebdomades quasdam saepius decipiuntur. Inter sextum tamen et septimum grauiditatis mensem vitalem plerumque fieri foetum, experientia docuit.

cuit. Nexum embryonis cum matre primo hoc grauiditatis tempore,
 non talem, qualem vltimis mensibus deprehendimus. Placentam
 enim cum vtero ab initio tantum laxè nec adeo firmiter cohaerere,
 et mora temporis magis magisque concrefcere fcimus. Multa ideo
 funt, quae hoc tempore tam debilem nexum foluere valent; quo-
 rum plura, fi propius fpectaueris talia inuenies, quae culpae homi-
 num merito tribuenda effe videantur. Non enim regimine corporis
 atque diaeta hic folum peccatur, fed ipfa animi pathemata, quantum
 tunc temporis valeant, enunciari vix poteft. Haec enim faepius fan-
 guinis aequalem circulum turbant, vel fpasmos vel organum exci-
 tant, impetum fanguinis verfus vterum, maiori vi facile cedentem,
 deriuant, orificia vaforum haud adeo viuide refiftentium, dilatant,
 haemorrhagias atque abortum creant. Inter alia hic nominanda vi-
 dentur moeror et iracundia, quae, quid in animali corpore efficere
 queant, quis eft qui ignoret? A moerore turbantur fe et excretio-
 nes, infringitur vis vaforum et hebefcit motus humorum progressi-
 uus, fluida fpiffefcunt, fiunt ftagnationes, fiunt fpasmi, fequitur
 mala nutritio foetus et abortus. In iracundo homine quas et quantas
 mutationes ipfa externa facies indicat. Facies mox rubicunda mox
 pallida apparet; oculi fplendent, rapitur maxima cum celeritate et
 infigni impetu per turgefcentia vafa fanguis, tremunt artus; balbu-
 rit lingua; omniaque maximam atque intenfam totius machinae actio-
 nem produunt. Quid miremur, fi talem exagitationem abortum fe-
 qui videamus, quem faepius e minori caufa extitiffe fcimus. Vni-
 cum adhuc animi pathema, terrorem nominabo, qui, quantum vim
 iuxta atque morbiferam in grauidis exferat, egometipfe vidi.
 Grauida trium menfium ex improvido fragore a difplofo fclopero,
 terrore correpta, repente horripilationes fenfit, fequuntur exagita-
 tiones fanguinis, vertigines atque fpasmi varii, et tandem non fine
 gra-

grauiori vitae periculo foetum abortiuum edit misera. Si plura huius rei exempla exigis, ea legas, quae commemorata inuenies in HOFFMANNI *Med. rational. syst. Tomo IV. Part. 4. pag. 554. Obseru. VI.* Quodsi iam ad eas attendimus, quae non tam ab anima proficiscuntur, sed quae vel a grauidarum peruersa vitae ratione, vel ab earum certe improuida cura frequentissime admittuntur, aborticidii caussas, non minorem earum numerum allegare poterimus. Quarum e numero hic nominandae videntur vestes, quibus ex more saeculi nostri, haud absque sanitatis detrimento vtuntur mulierculae nostrae, cum abdomen atctantes circulum sanguinis per viscera impediunt, atque liberae actioni partium solidarum nimis resistent. Quae, quum eo tempore ipso, quo ab omni conceptionis suspitione liberae sunt feminae, valetudini earum adeo aduersa deprehendantur haec vestimenta; quantumne mali grauiditatis tempore vel in embryonem, vel in vtrosque et foetum et matrem exinde redundaturum putemus. Exigit nutritioni respondens foetus incrementum, vt spatium sit liberum in quod ad iustam vsquam magnitudinem extendi vterus possit; cuius si nimis arte describuntur limites, et iusta foetus nutritio deficit, et placenta cum vtro nunquam satis firmiter concrefcere poterit. Mirum ideo non est, quod saepius foeminas abortum pati videamus, quae ipso grauiditatis ne quidem tempore his vestimentis abdomen constringere atque coarctare desistunt cum mala hac consuetudine, quae in alteram fere naturam degenerasse videtur, nexum placentae cum vtro debilitent, et incrementum atque nutritionem foetus impediunt, qui ne leuiori quidem vtteri contractioni a quacunque causa ortae, tunc satis resistere valet, et facillime immaturus excluditur. Hac in causa, cum tam anceps res sit, contra morem atque consuetudinem tanta tyrannide per tot regiones regnantem solus pugnare, faciendum mihi putauit, vt ad alios auctores, eadem hac de re sentien-

rien-

tientes, prouocarem. Plures, si vellem, nominare possem, qui hanc temporum derestandam consuetudinem reprehenderunt, inter quos iam sententiam RODERICI A CASTRO hac de re adducam, qui (de morb. mulier Libr IV. cap. IV. pag. 285 286) ita loquitur; „*Abortum prouocant – arcta alligatio, qua feminae plerumque vtuntur, vt venustatem corpori concilient, in quem etiam usum assulas ligneas seu eburneas ac etiam ferreas Venetae, Anglicanae et Antwerpienses ad sternum et pubem haud sine foetus detrimento, subiiciunt.*„ Non iniuste suspicari mihi videor, adeo frequentes abortus, quos Venetianis feminis contingere dicit RIEDLINVS in Lin. Med. Ann. IV. pag. 799. ex hoc fonte saepius originem ducere, cum etiam has hoc vestimentorum genere vti, antea legerimus. Praeter has, de quibus iam disseruimus, plures adhuc infanticidii impunitae causae occurrunt, quas singulatim considerare instituti nostri ratio postulare videtur. Quamuis omnia, qualiacunque suscipiant grauidae, caute et circumspicte ab iis sint peragenda, ne vel ipsae sibi sint excidio, vel foetui interitum struant; nihil tamen magis curae habeant, de nulla re magis sint sollicitae, quam vt aequalis atque placidus sit circulus sanguinis, omniaque, quae humorum orgasmum excitare valent, euitentur. Morbifera enim sunt, vel saltem periculosa, quae massam sanguinis vel nimis exagitant, vel maiorem versus vterum affluxum deriuant; haemorrhagias efferas vel abortum ipsum producant. Vtrumque efficere valent motus corporis vel nimis excedens, vel respirationem turbans. Saltatio, cursus, equitatio, vel alius iusto maior corporis motus sanguinem commouet, haemorrhagias vteri excitat, placentae cum vtero nexum facile soluit, atque abortum prouocat. Non adeo paruus grauidarum est numerus, quae hac de re minus sollicitae, poenas imprudentiae luere coguntur. Ita foemina nota est mihi, quae, saltationis amatrix, incautior quodammodo hoc exercitii ge-

nere sanguinem exaestuans, iam aliquoties abortum passa est. Sic HIPPOCRATES feminam quae grauiditatem celare volebat, septies a terra dissilire iussit; quo facto statim immaturum foetum edidisse legitur. Sunt et ii corporis motus grauidis admodum nociui, qui respirationis libertatem praecludunt, atque ita circulationem sanguinis impediunt. Eleuationes ponderum, cachinnum, sternutationem et alia huc referre possumus. Qui maiora pondera tollere nituntur quam fortissime inspirant, et non prius halitum emittunt, quam onere deposito; qui cachinnantur, fortissime expirant, non tanta celeritate atque copia spiritum attrahere queunt, laeditur respiratio, qua turbata turbatur circulus sanguinis, cuius transitum compressi nimis diu vel extensi pulmones impediunt; muscoli abdominales, vehementissime agentes, vndique viscera abdominalia atque vterum comprimunt; diaphragma deorsum cedens, maxima vi a superiori parte omnia contenta abdominalia premit; vndique constricta vasa sanguinem transgredientem arcent, qui, itinere per pulmones praecluso, celerius per imminutum, vasorum diametrum vehi incipiens, inaequalem atque impetuosum cursum describit. Sic ex vnica leui visa causa plura emergunt saepe mala, quae non sine grauiori periculo sanitatem infringere et totius machinae ordinem turbare queunt. Sunt et aliae, quae ab omni mala suspicione liberae videntur, aborticidii causae, quae ignaras rerum feminas specie innocua facillime decipiunt. Quid enim plurimae negligentius curant, de qua re minus sunt sollicitae, quam de tempore illo, quo absque vlllo detrimenti periculo congressum admittere possint? Frequens sane haec est aborticidii causa! Grauiditatis tempore crebro admissus coitus sanguinis adfluxum versus vterum inuitat, orgasmum excitat, ad constrictionem vterum disponit, et foetus immaturi exclusionem haud raro determinat. Sic ex hoc fonte plura atrocia mala saepe oriri affir-

mat

mat ZIMMERMANNVS, qui hac de re conferri meretur in libro inscripto *v. d. Erfahrung, Th. 2. Seit. 396. u. f.* Iure porro aborticidii causis adnumerare mihi videor coitum, quem proxime ante instans menstrui fluxus tempus exercent. Facillime enim abortum patitur femina, quae non paulo ante grauida facta est. Soluti sanguinis tunc temporis in abdominalibus locis coaceruationem sublequens excretio debilem embryonis cum vtero nexum facillime, atque immaturum elicit foetum. Haec a pluribus adeo neglecta aborticidii causa iam ab aliis auctoribus animaduersa fuisse videtur. Hinc stabilitam hanc legem, feminas ante fluxum menstruum proxime instantem, difficillime concipere explicandam atque deriuandam esse iudico. (vid. STEINII *Diff. de signorum grauiditatis aestimatione, Goetting. 1760. §. 26.*) Non omittendae porro sunt, quae vel ab vteri mala constitutione, vel matris morbo saepius oriundae occurrunt immaturi foetus exclusiones, quae, quum magna ex parte hominum culpae imputari debeant, inter causas aborticidii impunis merito referendae videntur. Ex amplissima hac aborticidii causarum multitudine primum debilitatem vteri nominabo, quam haud ita raro abortum prouocare obseruamus. Sic fatigato per foetus exclusionem vtero, tantum temporis tribuendum est, quantum ad vires reconciliandas necessario requiritur; quod, qui non praeterlabi patiuntur, qui nimis cito coitum admittunt, aborticidium saepius prouocant. Maiorem sensibilitatem enim habent, a minori stimulo ad constrictionem sollicitantur fibrae paululum debilitatae, quae statu sano ad contractionem non adeo procliuus, maiorem irritationem facilius ferunt. Explicandum inde videtur, quod obseruationibus saepius comprobatum videmus, phaenomenon, quod vnum abortum iam passae feminae, plures haud raro experiuntur. Sic porro ab aborticidii culpa haud immunēs sunt, quae morbos sibi met ipsis saepius contraxerunt, feminae

nae, quibus immatura foetus exclusio produci potest. Spissitudinem sanguinis humorumque deprauationes atque cacochymiam, spasmos etiam varios in primis viis occurrentes, et alios morbos, vel a diaceta vitaeque regimine peruersis, vel a neglectis remediis generari scimus. Iam vero et his abortum posse determinari, quis negabit? Spissitudo enim sanguinis atque humorum deprauationes vel morbosum succum nutritium foetui reddunt, vel eius iustam quantitatem imminuunt atque detrahunt. Solent quoque a spasms primarum viarum musculi abdominales atque vterus ipse in consensum quandoque trahi. Quibus ergo omnibus satis nos effecisse putamus, maximam abortum partem ad aborticidium impune referendum esse.

§. III.

Mors foetus maturioris.

Ob partum praeternaturalem et difficilem.

Quod iam ultra septimum grauiditatis mensem protractum est tempus, non ab omnibus infanticii impunis causis liberum apprehenditur. Foetus ipse maturior, humana saepe culpa in excidium detrusus, diuersa mortis specie perit. Quem enim praeternaturalem atque difficilem nominauerunt artis obstetricariae doctores, partum, saepius vita priuare foetum, neminem inficias iturum puto; hanc tamen ipsam difficultatem partus atque praeternaturalem conditionem non raro ita comparatam inuenimus, vt non tam naturae ipsi atque necessitati cuidam, verum frequentissimae culpa hominum tribuenda esse videatur. Respiciamus enim ad ea partus impedimenta, a quarum praesentia difficilis atque praeternaturalis partus conditio diiudicatur. Quorum plura si propius consideramus, humana culpa magna ex parte exstitisse, reperiemus. Haud leue partus obstaculum sunt vires matris labefactatae, quae haud raro ab hominibus ipsis

ipsis fatigatae languescunt. Partus facilis natura sic nonnunquam pessime mutata, arte omnino succurrendum, atque variis subsidiis foetus exclusio tentanda erit, quam etiam saepius non sine foetus ex- cidio in auxilium vocare coguntur artis obstetricariae periti, si vel vterus parturientis vel nascendus ipse vitioso laborant situ, aut geni- talium maternorum magnitudo foetui non responderet. Neglecta vel ea, quae ab infantili statim aetate adapte formanda omnia corporis membra adhibenda est, cura, vel in profectiori aetate iustis remediis omittis, haec mala saepius oriri videmus. Membris atque ossibus in iuniori aetate adhuc mollioribus, facilius pressioni cuiunque ceden- tibus, diuersa ratione violentiam inferri posse, eaque vel e situ natu- rali distorqueri, vel etiam figuram morbosam nancisci multis exem- plis edocti scimus. Sicuti enim illis quibus a natiuitate statim ossa vel incuruata vel alia ratione difformia sunt, haud difficile arte suc- curritur nonnunquam, vt vel pressione continua vel ligatione parti- bus male formatis iusta figura atque situs naturalis reddi queat; eo- dem iure membra molliora vi quadam lenta atque constrictione aut pressione incuruari, a naturali loco figura et magnitudine arceri, et in morbosum situm detrudi poterunt. Saepius hoc mali genus etiam puellis contingere videmus, quibus a natiuitate statim vel peruersa ancillarum gestatione peluis comprimitur, vel ritu nostrorum tempo- rum corpus vestimentis ita constringitur, vt eorum arcta alligacione peluis coacta in iustam magnitudinem non extendatur, vterus ex na- turali situ dimoueat, atque sic omnes hae partes vel situm vel figu- ram et magnitudinem praeternaturalem atque morbosam adipiscan- tur. Hac ratione deprauatae partes foetui maturo et in iustam ma- gnitudinem extenso exitum permittere recusant, atque nascendum ipsae corruptae corrumpunt. Sunt ex hoc fonte praeter reliqua par- tus incommoda etiam praeternaturales partus situs nonnunquam de-

riuari, qui felicem atque sanam foetus exclusionem adeo saepe perturbant. Qui ex naturae legibus situ naturali atque bono in lucem edi potuissent, foetus, saepius turbato ordine naturae vel a tam praeternaturali partium constitutione, vel continuata vestimentorum per tempus grauiditatis ad abdominalem regionem admissa pressione, vel etiam concurrente sedentaria vita, hac tam frequenti variorum morborum causa, iam primis grauiditatis mensibus, ad quaeuis mutationes facilius subeundas admodum adhuc pronus, praeternaturalem atque difficilem situm culpa hominum cum magno sui periculo nascitur. Quae mala, hac ratione orta, facile et alia haud minora sequuntur, partum difficilem adhuc difficiliorem reddentes. Partibus enim ita male formatis atque exclusionem foetus retardantibus, diu puerperae oriuntur cruciatus atque spasmi varii satis vehementes quos, accedente praecipue plethora, haud raro conuulsiones pertinaces, vteri vel vaginae constrictiones aut prolapsus, eiusdemque farinae alia mala, magno cum partus impedimento insequi solent. Quae cum ita sint, contemplatis his omnibus, quae exitiosam hanc partus naturam saepe determinant, difficultiorum atque praeternaturalium partuum nostris regionibus contingentium frequentiam, haud ita difficile nos posse explicare, arbitramur. Quodsi enim gentes quae cultiorem terrae tractum inhabitant consideramus, eas multo difficilius prae caeteris parere, deprehendimus. Non ita difficile est hanc ipsam differentiam inter incolas vrbium et eas feminas obseruare, quae rura colunt; quid? quod mulierculas nostras primi ordinis magis praeternaturali foetus exclusioni saepius subiectas esse videmus quam eas, quae vilioris sunt conditionis. Ex quibus omnibus haud iniuste concludere posse mihi persuadeo, vel deprauatas ex more saeculi nostri receptas quasdam consuetudines, vel vitae peruersam rationem, partus facilis ac naturalis conditionem saepe adeo perturbantur.

turbare, vt praeternaturalium foetus exclusionum tam frequens causa esse videantur. Pluribus conf. SCHEFFEL diff. *de foetu natibus in partu prodeunte*, Goetting. 1770.

§. IV.

2) *Ob partum male tractatum.*

Qui in ipso partus negotio expediendo saepius committuntur errores, in recensendis variis infanticidii impunis caussis certe haud infimum locum merentur. Diu multumque iam conuesti sunt docti viri, feminas illas, quae obstetriciam artem profitentur, tanta saepe stupenda artis suae ignorantia rem suam administrare, vt ne facili quidem atque naturali partui rite expediendo aptae inueniantur. Nulla fere tam laeta tamque facilis erit foetus exclusio, quam non arte iuuare queamus, vel cui non commodi aliquid addi poterit. Sed quid boni a tali femina expectandum erit, quae rerum ignara, ne naturae quidem leges obseruare eiusdemque beneficiis vt didicit. Sic stupido atque peruerso talis feminae conatu, partus, qui naturae legibus faciles atque naturales contingere potuissent, difficiles, praeternaturales ac exitiosos saepe reddi videmus. Non adeo longus ero in describendis iis, qui sub partus negotio admittuntur, erroribus, ne tali materiae copia obrutus, in tam amplum volumen paruum hoc opusculum adeo extendere cogar, vt a proposito mei ratione plane abhorreere videatur. Sufficiet iam itaque, indicasse, ex peruersa partus administratione saepe etiam naturales atque faciles partus adeo corrumpi, vt difficiles et praeternaturales contingant, ipsaque et foetus et matris mors subsequi possit. In promptu sunt satis funesta exempla multa, quibus haec euicta confirmantur. Inter alias feminae cuiusdam historiam huic probando satis aptam, rememorabo, quae totam rem ipse ita contigisse referebat.

rebat. Se nouem iam partibus felicibus atque naturalibus editis, ingruente decimo, partus negotio, quoad reliqua adhuc vegetam atque sanam, feminam quandam obstetricantem, ad partus labores subleuandos, accersisse. Haec, disquisito vteri statu, doloribusque veris inchoantibus, naturae succurrendum partumque accelerandum esse putat. Complicata dextra manu pectus parturientis vehementius percussit, nec eiulatum nec preces audit miserae, sed impetuosa celeritate foetum iam apparentem extrahit exspirantem. Sequitur haemorrhagia effera vterique prolapsus. Sunt et alia frequentissima et fere quotidiana exempla, quae hanc incertiam inter obstetricantes feminas non raro occurrere probant. Quamuis enim sunt in quas detestanda haec ignorantia non cadit, vt partum naturalem in difficilem atque praeternaturalem peruerso conamine mutant, hominum plures interimant; certe tamen non erunt multae, quae praeternaturales atque difficiles partus recte absolueri sciant. Sunt cuique fere difficultati atque partus impedimento sua remedia ab arte peritis iam excogitata atque crebriori experientia iam comprobata, quibus peruersa ac exitialis partus natura in meliorem atque innocuam saepe mutari potest. His vel neglectis vel praepostere applicatis, qui conseruari omnino potuisset, saepe perit homo. In vtroque peccant feminarum obstetricantium multae, dum legum artis vel plane ignarae, vel saltem in illis non satis versatae deprehendantur, vt earum iusta applicatione his malis apte mederi queant. Non inaudita aut incognita loquor. Diuulgata est omnibusque etiam muliercularum plurimis cognita haec, tot exemplis se prodens plurimarum harum feminarum ignorantiae fama, ligent hanc rem, conqueruntur, nihilominus tamen in ipso necessitatis casu artis obstetricariae peritos in auxilium vocare recusare solent. Partim pudori male locato adeo indulgent, partim praeiudicatis opinionibus tantum tribuunt, vt infausta quae-

uis

uis ipsamque mortem facilius ferendam patent parturientium plurimae, quam ut arte obstetricaria peritum in auxilium vocari permitterent. Sic femina nota est mihi, quae ante aliquot annos partu praeternaturali laborans, ab obstetricante femina subleuari non poterat. Defatigata fere adstantium cognatorumque precibus, veli permittere, ut virum quendam in arte obstetricaria versatissimum in auxilium vocarent, immota tamen per duos fere dies mansit, vsque dum demum et naturae beneficio et variis adhibitis consiliis, foetus perfectus, sed, sub ipso partus negotio mortuus, excluditur. Sunt et parturientium aliae, quae arte peritum tandem, omni reliqua opera incassum applicata periculoque maximo imminente, accersipatiuntur, sed viribus exhaustis, tempore iam nimis diu protracto totaque re in excidium derrusa, cum nihil amplius boni effici possit, finistrum res euentum nanciscitur. Tam diuersa ratione in ipso partus negotio multi foetus pereunt, et quorum omnino conseruari potuisset vita, ipsorum hominum culpa moriuntur.

§. V.

3) *Ob morbosas foetus conditiones.*

Quae hucusque a nobis pertractatae sunt infanticidii impunitis causae, nondum totam hanc materiam exhaustisse putamus, sed supersunt adhuc quaedam, quas iam attingere fas est. Saepius enim iam ante partum, variis admissis causis, quae foetum vel iam in utero materno interimunt, vel ita debilitant, ut partus etiam facilis vitam extinguat languidi, spes futuri hominis ab hominibus ipsis irrita redditur. Diuersa ratione haec mala promouet grauida, dum vel sui regimine minus apto, vel vitiosa diæta morbos variaque incommoda inuitat. Quae nondum vitali embryoni adeo perniciofa sunt animi pathemata (vid. §. 2.) etiam maturiori foetui exitiosa esse

possunt. Praecipue vero hic ad foetus nutritionem erit respiciendum, a qua plerumque foetus vel morbosa vel sana constitutio dependet. Quae varias causas §. 2. iam indicatas admittunt, grauidae, a quibus vel nutritio foetus corrumpitur vel eius iusta quantitas detrahitur, foetum ipsum maturiorem iam in utero enecant, vel ira saltem debilitant, ut etiam a leuiori causa, imo a facili partus laboribus intereat. Inter has infanticidii impunis causas referri omnino merentur variae uteri compressiones, uteri vel totius corporis languor peruerso regimine oriundus, cacochymia matris ab erroribus in dieta variis contracta, et aliae ab hominibus saepe productae res, quae vel deprauando succos nutritios, vel iustam eorum quantitatem foetui imminuendo, foetum vel nimis debilem reddere, vel ante exclusionem vita priuare queunt. Nolo iam violentiam externam, quae ab improuida saepe matre admittitur, et alias causas vberius considerare, quae efficiunt, ut nutritione imminuta, foetus tristem sortem experiri saepius cogatur. Haec iam dixisse sufficiat, ex quibus facile colligi poterit, etiam foetum maturiorem in utero adhuc latentem, non liberum esse a tali vitae periculo atque interitu ipso, quem hominum culpa contingere videntes, ad infanticidii impunis pertractationem merito referendum putamus.

§. VI.

4) Ob neglectam sectionem caesaream.

Ad quam in hoc §. considerandam deuenimus infanticidii impunis causam, rariuscule occurrere fatendum quidem est, attamen, quum quodammodo existuisse sciamus, plane omittendam non esse duximus. Sunt enim nonnunquam adeo aduersae ac perniciosae conditionis, partus, quos natura fere nihil, ipsaque ars tota parum adiuuare posse videntur, nisi quod cruenta operatione foetum ex

utero

vtero materno eximere tentat. Plura huius operationis quamvis felicissima existent exempla, quae et foetum fuisse conseruatum, ipsamque ne quidem matrem exinde detrimenti quid cepisse docent; tamen tanta auersatione tantoque odio hocce remedium et parturientium et adstantium plurimi prosequuntur, vt et foetum interire lubentius sinant; et illud reiiciendo certum interitum illae facilius subeant moriturae. Difficile ita et a matre ipsa et ab adstantium multitudine hoc vnquam erinus impetrari, vt, quamuis omni reliquo auxilio praeccluso, sectionem caesaream institui sinant. Quantum hoc pertinaciae genus in quibusdam valeat, cenfeo me quam optime exemplo quodam notabiliori illustrare posse, quod debeo fauori atque beneuolentiae illustris mei *Praefidis* ac *Praeceptoris*, cuius nomen ob tot quae *EIVS* in me exstant, merita, pia mentis deuotione sancte veneror. Primipara pelui compressa laborans, foetu in transuersum iacente brachioque ad vteri orificium delapso, *Virum Illustrum* in auxilium venire sollicitat. Annuir his precibus indulgentia *Viri Illustris*, eamque per conclauē ambulātem inuenit, disquisitione vteri statu tam angustam peluim comperit, vt vix digitum admittat. Exploratis itaque omnibus, sectionem caesaream, in qua vnica salutis spes erat posita, omnibus argumentis, sed incassum suadet. Reicit omnia; qualiacunque ad animum flectendum proferruntur, pertinacius, grauida, vitamque adhuc per duos dies protrahit miseram, tandem ab imperitis ruditer et imprudenter tractata, disrupto transuersim vtero et conuulsionibus superuenientibus, animam efflat. Disquisitioni anatomicae subiicit *Vir Illustris* corpus exanimatum, foetumque mortuum, per rupturam vteri transuersam, a conuulsionibus propulsam, in dextra abdominis parte sub hepate reperit. Sic grauidarum pleraeque, anceps hoc esse remedium iudicantes, eo se omnis culpaē speciem a se esse auersuras, putant.

Est quidem; neque etiam quod sit auxilium anceps dubitari potest. Melius tamen est accipitem salutis tramitem eligere, quam certam perniciem viam profectui. Quid morte enim certius praedici potest, si ob insuperabile impedimentum, vlla foetus ratione excludi nequit, atque ista tamen, quam dixi operatio reiiciatur? Quid, quaeso, faciendum esse putas? an naturae res committenda, quae inualida viribusque destituta adiuuare recusat? an hoc reiecto remedio ad alia artis auxilia confugiendum, quae, impedimentis nimis grauibus aduersantibus, rem subleuare non valent? Quid ergo haesitandum? quid longius differenda operatio, de qua administrata vel vtrorumque vel vnus saltém conseruationem merito sperare possumus? Exstant enim plura exempla, quae tam felici cum successu institutam fuisse hanc operationem nos docent, vt non solum foetui matrique quae iam exstingui incipiebat vita, fuerit restituta; sed etiam pristina sanitate recuperata, mater de nouo concipere potuerit. Sic anno iam millesimo quingentesimo Heluetum in ipsa coniuge hanc operationem instituere coactum, tam feliciter eam administrasse legitur, vt postea et gemellos et quatuor praeterea liberos ex ea coniuge natos suscepit. Non ergo, qui quandoque contingere possunt, infelices rei euentus aduersari videntur, neque hi aut operatori aut operationi ipsi rite institutae vitio verti possunt; anceps enim remedium adhibere melius est tali in casu quam, omni auxilio remoto, rem totam perdere. Neque ille medicus reprehendendus erit, qui, parturiente morti iam vicina, foetu adhuc viuo nondum excluso, hanc operationem suscipiendam suadet. Moriente matre foetus vita periclitatur. Quamuis enim expirante matre non semper pereat foetus, sed seruari adhuc et in faucibus mortis iam haerens eripi possit, subit tamen nonnunquam aduersa fati mala mortemque ipsam in moriente matre relictus miser, qui iusta opera adhibita saluus eripi potuisset.

Iubent itaque et dexteritas et officia quaeuis, medicum omnia experiri, omnemque in eo ut conseruetur homo, consumere operam, naturali remediorum cura neglecta, foetum interire sinat, atque infanticidii reus iudicandus esse videatur. Pari ratione agendum erit medico, si grauida in statu grauiditatis diem obiit supremum. Neque semper in femina mortua operationem caesaream instituere dissuadet, non absolutum visum grauiditatis tempus, quum veri matrimonii et matrimonii, quod publica solemnitate inchoatur, initium, inter se nonnunquam valde discrepent, et sic specie hac valde decipi possint medicorum nimis creduli; praeterea ad plures hebdomades, imo ad menses in grauiditate indicanda saepius a vero aberrant feminae, vel quod rei non satis sint peritae, vel quod verecundiae intempestivae in iusto etiam matrimonio, tantum indulgeant, ut ad tempus aliquod grauiditatem celare studeant. Neque recte sectio caesarea in mortua ideo damnatur, quod saepius incassum fuit administrata, cum melius sit, centum operationes absque vlla utilitate instituere, quam, eadem neglecta vnicum perdere hominem. Hac ergo operatione, suadentibus omnibus rationibus, nihilominus ex quacunque causa omissa, non solum matrem, sed etiam foetum culpa hominum ita perire putamus ut infanticidii impunis causis nouam inde speciem addi censeamus. Pluribus conf. SALOMO VAN EMBDEN *Diff. de Partu Caesareo*, Lugd. Batav. 1771.

§. VII.

Morbi infantum in utero contracti.

Frequentissimae sane sunt et passim quotidie occurrunt, quae hucusque a nobis pertractatae sunt, durante grauiditate admittae infanticidii impunis causae, attamen eae, quae non adeo celeriter foetum trucidant, sed quae mortem e longinquo tantum, praeterlapsa

quodam temporis spatio, infantibus inferunt, adhuc crebriores esse videntur. Suadet hoc morborum connatorum atque hereditariorum multitudo; suadet hoc debilis saepe ex vtero materno iam contracta infantis constitutio quae saepius, fractis naturae viribus, debilitato, quod ad iniurias vitae ineuirabiles ferendas necessario requiritur, naturae robore, illum praematura morte peremir, qui iam ex periculis quae sub grauiditate sunt metuenda, elapsus fuit, parrusque ancipites labores sustulit. Culpa hominum haec plerumque accidere, nemo facile negabit. Pauca id exempla monstrabunt. Si deprauatos nostrorum temporum mores, si peruersas nonnullas ac pessimae indolis consuetudines satis late diffusas libereque regnantes respicio, vix quidquam inuenio, quod non sanitatem debilitet, vires naturae infringat, futurae proli vel morbos vel mortem ipsam contrahat. Cui ignota sunt, quae eorum, qui se Veneri Bacchoque dedicauerunt, multitudinem, premunt mala? ipsi saepius iuuenes aetate, corpore et viribus iam senes sunt, in castris Veneris Bacchique iam emeriti milites. Hi ipsi infirmi, infirmae etiam velerudinis prolem, si quam vnquam, in matrimonio suscipiunt, teneram, imbecillem, quae et leuissimis malis ferendis impar, animam praemature efflat. Frequentissima sane haec est infantidii causa, cui et alteram annumerare me posse puto, quam ii admittunt, qui contagiosis morbis et praecipue venereis correpti, foecundum exercent coitum. Venerea labe infectus coniux, coniugem eadem foeda atque turpi macula inquinat, aut mater ipsa iam grauida, eodem inhonestatis genere se foedat, misellum pessimo et pernicioso hoc morborum genere deperditum editura. Quam saepe, quam frequenter haec infantidii impunis causa, quae ex immodico veneris ac potulentorum spirituosorum abusu oritur, his temporibus occurrat, nemini certe ignotum erit, qui medicam artem profiretur. Non minus grauidae, quae varia

ra-

ratione nutrimentum embryoni detrahunt, huius vitii accusandae censentur, foetuique nascendo excidium struunt. In sinu latenti nutrimentum saepe detrahit mater, alii infanti vbera praebens. Deficiente, a qua vires augmentumque dependent, succi nutritii iusta quantitate, viuis quidem, ast tener, imbecillis excluditur misellus, a quavis vicissitudine praematura morte exstinguendus. Haud ita dissimilem sortem subire saepe coguntur infantes, qui §. V. indicatas infanticidii causas experti fuerunt. Viui quidem suserunt nonnunquam partus labores, sed nimis debiles mox a leuissima causa vita priuantur. Plura sic ex antea dictis et quotidiana experientia facile poterunt colligi, quibus sufficienter probatur, hanc infanticidii impunis causarum speciem omnium fere frequentissimam reperiri.

§. VIII.

De naevis maternis.

An imaginatio matris tanta gaudeat vi, vt ope illius laesiones quaedam in vtero adhuc latenti embryoni inferri queant? in vtramque partem a medicis agitata anceps quaestio est. In aduersa parte stant ROEDERERVS aliique magni nominis viri hanc facultatem matris plane reiicientes, satisque firmis argumentis opinionem suam probatam esse existimantes. Contrariam sententiam multi fount, qui et experientiam et alias rationes allegare pro opinione sua possunt. Non haesitabo in determinando eo, quod verum visum fuerit, ne aut deceptus auctoritate magnorum nominum, aut inter vtramque sententiam dubius haerere videar. Est enim vnica tantum veritas, et hanc sequi non erubescō. Quod ergo ad argumenta illa attinet, quae ROEDERERVS aliique adduxere, non tanti omnino ponderis visa esse vt nec infringi queant, nec commode ad ea responderi possit, fateor. Non ego is sum, qui omnes istas a supersti-

stilitiosa credulitate excogitatas fabellas vel vellem vel queam defendere: ut potius deridendas et abiiciendas esse ducam. Nolo tamen et in aduersa parte peccare. Nolo eorum vestigia premere, qui vim omnem imaginationi matris denegandam esse ducunt. Quid enim? Nonne videmus saepe quasdam a matre sibi viuide repraesentatas res in foetu accurate depictas? Vnde tam exacta tamque admiranda similitudo? Nunquam certe a me impetrabo, ut credam, ista omnia temere accidisse, et nescio a quo casu fortuito ita esse producta. Sed obiiciet quis, nexum illum viuidas inter matris repraesentationes et foetus mutationes non omnino intelligi posse? Quis vero tam arrogans est, ut, se omnia naturae mysteria aperire posse, sibi sumat? Sic ergo hac de re sentiendum putamus, ut nec nimis faciles simus in admittenda ista facultate imaginationis, nec tamen nimis increduli in casibus obuiis eam plane reiiciendam esse censeamus. Quapropter quum omnino mutationes satis aduersas in embryonis corpore vis imaginationis in matre excitata determinare posse videatur, nos non omnino a proposito nostri ratione aberrasse putamus, si, de infanticidii impunis causis agentes, hanc nobis quaestionem disquirendam atque ponderandam sumimus.

SECTIO SECUNDA
DE
CAVSSIS
INFANTICIDII IMPVNIS
POST PARTVM.

§. IX.

Status corporis in infantili aetate.

Cogitantibus nobis atque paulo attentius considerantibus, quid sit, cur tam diversas vicissitudines saepe experiatur, atque tanta morborum multitudine suppressum iaceat infantile corpus, non difficile erit veras causas eruere. Diversissimis malis ansam praebet ipse corpusculi habitus atque conditio. Tenerrima enim haec machina ab iniuria quacunq;ue facillime violatur. Nam concresecunt firmitus mora tandem temporis atque nutritione bona subleuante, maiusque robur acquirunt partes, quae in initio laxae tenerae ac molles erant, et facilius tunc quascunq;ue vicissitudines ferunt. Gradatim vero et lente agit vis illa, quae cohaesionem auget. Infirmiora enim sunt iuniora membra, atque in infantili corpore laxiora, imperfecta debiliora, ideoque a leui vi irritata atque sensibilibiora deprehenduntur. Quae solidorum conditio, cum ei semper fere fluidorum natura respondeat; propterea quod ad sanam eorum indolem semper actio determinata solidorum requiratur, satis notabilem diuersitatem inter succos corporis infantilis et eos, qui in profectiori aetate elaborantur, determinat. Quo fortior enim solidorum in fluida C. H. actio, eo solidior latex est. Agricolae, fabri et alii, qui magno labore corpus faigare solent, crassiori atque solidiori sanguine scant, cum

cum contra ea in illis, qui otiosa vita fruuntur, tenuem plerumque sanguinem reperiamus. In infantili ideo corpore succi sunt tenues, lymphatici, blandi atque diluti. Quid mirum ideo, si tot morborum genera in infantibus saepe obseruamus, vt illi fere aetati propria esse videantur? Adiuuat etiam praeterea et auget haec saepe mala culpa hominum ipsa atque incuria, cum vel naturae infantilis corporis ratio non habeatur, et variis erroribus atque negligentia ipsa, morbi et incommoda diuersa in vegetum infantis corpus inuitentur, vel iusta remediorum applicatione neglecta, morbo oppressae naturae infantili non rite succurratur. Facilius ergo, quae in hanc aetatem tam crebro inuadunt, aegritudines vel ferri vel nonnuquam euitari omnino possent, nisi culpa hominum ipsa huic malorum generi asyllum quasi quoddam praeberet; quod, quam diuersa ratione contingat, pluribus iam illustrare enitar.

§. X.

Aëris vitia.

Quem nos vndique ambire scimus, quem respiratione attrahimus, aerem, vel tuendae vel infringendae sanitati multum inferuire, plura iam obseruata docuerunt. Non ita quidem facile sentiunt vicissitudines atmosphaerae robustiora corpora, nec tam crebro detrimenti quid exinde capiunt; attamen ipsos vegetissimos homines morbis succumbere videmus, qui aëri nocenti maxima ex parte originem debere videntur. Non ideo praetermittenda iudicamus, quae a mala aëris conditione in debili infantis corpore produci possunt, incommoda. Equidem praeuideo, si ita hanc materiam pertractandam ducerem, vt omnia penitus a me exhausta viderentur, tanta rerum multitudine me oppressum iri, vt opusculi huius volumen mirum quantum in modum extendere cogerer. Quamuis ergo
sunt

sint plures, quae perpendi possent, tamen eas potissimum aëris vitio-
 sas condiciones attingam, quas prae caeteris attentione nostra haud
 indignas iudico. Illae ergo, de quibus praecipue loquar, vitiosae
 aëris qualitates, sequentes erunt, si aër frigidior iusto est aut calidior,
 aut celerrime e calido in frigidum mutatur, quibus omnibus adhuc
 venti nociuam indolem adnumerare me posse mihi videor. Frigida
 corpora ad C. H. applicata constringunt vasa. Admisso ergo frigi-
 diori aëre, qui e corpore eliminari debuisset, transpiratorius latex,
 constrictis vasis exhalantibus remoratur, remanet, atque iterum ad
 massam sanguinis resorbetur. Turbata hac excretionis summe neces-
 saria totus machinae confunditur ordo. Cui enim ignota sunt experi-
 menta illa, quae diuersa ratione atque summa industria a viris doctis
 hac de re sunt instituta, quibus summa haec huius excretionis neces-
 saria atque vtilitas euincitur? Resorbis enim his, quas natura elimi-
 nare tentabat, particulis variis corruptis atque morbiferis, maximo-
 rum morborum sparguntur semina. Haec vero quae ab impedita
 transpiratione, oriuntur, mala, eo plus in infantili corpore erunt
 extimescenda, quo magis succorum serosa indoles hanc excretio-
 nem necessario requirere videtur. Summam enim huius excretionis
 in infantibus vtilitatem atque necessitatem docere nos videntur, va-
 rii morbi infantibus satis familiares, qui praecipue a retento sero or-
 tum trahunt. Impuritates sanguineae atque praecipue variae istae
 catarrhi species, inter infantes frequentissimae, huius rei euidentissi-
 mo nobis possunt esse documento; qui tamen morbi, in autumnu ac
 vere, quando facillime ab admisso frigidiori aëre transpiratio suppri-
 mitur, praecipue inter eos saeuire obseruantur. Arcendus ideo ma-
 xima cura frigidior aër ab infante, qui, iam morbo correptus, ma-
 iori sensibilitate ac debilitate laborat, et facile noua mala mortemque
 ipsam exinde experiri poterit. Non rara sunt huius rei exempla.

Puella $1\frac{1}{2}$ circiter annorum, atrophiam, ex nutricis celata grauiditate, laborabat; vix quadrantem anni nata, mali huius initium obseruarunt parentes. Adhibuerunt varia. Tandem quoque medicum accersunt. Infans profus emaciatius praeter omnem expectationem in gratiam redire incipit cum sanitate pristina; dentitio parum difficilis accedit cum aliquali oppletionem pectoris; propinquantur necessaria, dens prorumpit; symptomata cessant, morbiq; praecedentis vestigia magis magisque euanescent. Scena haec saepius luditur, tandem nouis dentibus exitum molientibus, congestionemque leuiorem versus pectus excitantibus, puella, aëri frigidiori humido pluuioso incaute exposita, catarrho suffocatiuo e viuis discedit. Calidior iusto aër, quamuis humorum ad peripheriam motum augeat et transpirationis negotium adiuet, tamen ex alia parte fatis insensus deprehenditur. Tali enim lege machina humana est constata, vt sensim admissa consuetudine, rei etiam insuetae aliquantulum pro ipsius natura adfuescere queat. Admisso itaque per tempus aliquod maiori caloris gradu, sensim sensimque corpus huic adfuescit, sensibilius redditur, et tunc frigus, quantumuis non adeo magnum fuerit, ferre adeo recusat, vt facillime detrimenti quid capiat. Manet perperam contracta consuetudo, variaque mala producit. Arcetur omni cura ille, cui ferendo corpus iam impar factum est, frigidior aër, amatur magis magisque calor, atque tandem varios morbos determinat. Acriora fiunt fluida corporis nostri in iusto maiori calore constituta. Excernitur aucta et nimia transpiratione latex, qui diluendis humoribus inferuit, crassiora atque spissa redduntur fluida. Qui per minora vasa transire deberent, succi, iam nunc nimis crassi, ibi morantur et stagnant. Producentur exanthematum varia genera, productaque augentur. Qui moderatum caloris gradum exigit, placidus sanguinis motus, turbatur, exaeftuatur sanguis atque maiori celeritate per vasa vehitur.

Hinc

Hinc ratio motuum febrilium, qui tam facile exaestuato sanguine vel oriuntur, vel iam praesentes, augentur. (*vid. STORCH von den Kinderkrankheiten Th. 4. pag. 298.-299.*) Quae mala et maiora et grauiora excipiunt, si nimis calidus aër in frigidum celerius mutatur; quam vicissitudinem robustiora etiam corpora vix absque detrimento sentiunt. Quae enim a calore nimis dilatata erant, vasa, expansis fluidis ingressum permiserant, mutata crebro aeris indole, a frigoris vi constringuntur, et globulis fluidorum receptis reditum denegant. Fiunt ideo stagnationes, quas morborum varia genera facile ipsaque mors insequi solent. Supprimitur praeterea in instanti larga illa transpiratio, quae a calore excitata nunc a frigore sistitur, excernenda retinentur, retenta resorbentur variosque morbos rheumaticos, catarrhales et alios producunt tanto certius tantoque grauius adfingentes, quanto magis celeres mutationes nocent. (*HIPPOCRATES Aphor. Libr. II. aph. 51.*) Sic infans quidam aliquot mensium rumore in platea oborto, a nutrice improuida e cunis aufertur, vt, quae noua accidissent, cognosceret. Aër frigidus pluuiosus ad corpusculum sudore madidum admissus, catarrhum suffocatiuum statim inuitat, et mors sequitur spatio vnius horae. Plura huius rei exempla detrimenti ex simili negligentia sit verendum, satis luculenter videri poterit. (*vid. etiam hac de re STORCH l. c. pag. 299.*) Inter plura quae de aeris vitiis atque damno in tenellis infantum corporibus saepe ex hoc fonte oriundo, differere possem, adhuc vim illam quam saepe venti in producendis augendisue morbis exserunt, paucis considerandam esse puto. Indoles ventorum, ob locorum et aliarum rerum accidentalium diuersitatem, adeo mutabilis ac discrepans, effectus quoque maxime inter se diuersos in C. H. producit; quos, ex aëris atque atmosphaerae conditione deriuandi et explicandi cum

potius sint, iam nunc pluribus non considerabo. Impetu tamen suo premere ita poterunt venti, ac si maius aëris pondus corpori incumberet. Ad molliores itaque pulmones maiori vi admissi, turbant respirationem in tenellis iam adeo debilem, comprimunt vasa, atque ita ipsis pulmonibus vim inferre poterunt (vid. STORCH *l. c. et GAUVIUS Instit. Pathol. §. 434. 443.*)

§. XI.

Cibus et Potus.

Sanitas atque vita magna ex parte ab alimentorum natura dependent. Vel facilius vel aegrius in indolem succorum corporis humani transeunt ingesta, a debili infantum digestionem commutanda. Quo facilius hanc mutationem subeunt alimenta, eo magis sanitati amica, quo difficilius, eo insalubriora erunt censenda. Lac humanum ex hoc fonte, quod si sanum fuerit, omnibus reliquis, quae infanti neonato porrigi poterunt, nutrimentis, facile palmam praeripit. (vid. SPIELMANN *Diff. de optimo infantis recens nati alimento Argent. 1753.*) Sunt enim reliqua omnia, quaecumque infantibus propinari poterunt, illis dotibus destituta, quibus lac humanum praeditum deprehenditur, quippe quod, a vi corporis humani concoctrice iam elaboratum cum sit, facilius in naturam succorum corporis infantilis transit, atque ab eo subigi potest (vid. v. HALLER *Elem. Physiol. Tom. VII. part. II. pag. 33. seq.*) Sicuti vero non facile inuenies commodum, quod, si a iusto illius usu recedunt homines, malorum varias species determinare nequeat; ita quoque hoc alimenti genus infantibus porrigendo homines nocere poterunt. Ad utrumque enim iam erit attendendum, tam, ut iusta lactis quantitas nutriendo praebatur, quam, ut qualitates huius nutrimenti legibus sanitatis respondeant; ad haec, qui respicere negligunt, non raro in-

te-

teritum infantibus fruunt. Quod determinata tantummodo lactis quantitas ad nutritionem recens nati adhibenda requiratur, facile largiantur omnes, attamen in utroque tam quod nimium lactis praebeant, quam, quod non satis porrigant, multi peccare solent. Maximam, quam possunt, lactis quantitatem infantiingere, magna muliercularum atque lactantium amat pars, tam quia bene nutritum neonatum crescere atque opimioem fieri cupiunt, quod roboris atque sanitatis signum esse iudicant, quam ut infans alimento largiter ingestio, quietus iaceat. Vtrumque quidem nonnunquam ad tempus, sed in perniciem saepe infantis impetrant. Quodsi enim debilior iam infans fuerit, extensus nimia lactis quantitate ventriculus magis adhuc debilitatur, infringitur vis illa, quae coctionem promouet, intractumque fere relinquitur lac, quod, caseotum atque acre redditum, diarrhoeas, tormina, vomitum, conuulsiones et mortem denique ipsam producit (vid. STORCH *Th. I. pag. 343. 344.*) Quodsi vero e contraria parte ita peccatur, ut iusta minor quantitas lactis infanti praebeatur, alimento deficiente, totus corpusculi oritur languor atque macies. Robur enim partium nutritioni sanae responder, quod ramen, quantum ad sanitatem tuendam ipsamque vitam sustinendam conferat, nemo ignorat. Imminuta enim iusta nutritione, vires vacillant, varii morbi et denique mors ipsa facile sequuntur. Plura huius rei scio exempla. Vnicum narrabo. Primipara partum edit sanum, sed parum debilem, ex culpa obstetricis imperitae, parturientem nimis diu fellae adfixam detinentis. Lactatio ob papillas hinc inde erosas molestiam creat, quare rarissime infans admouetur mammis. Tandem clamores eiusdem expectantur ad hoc officium ipsi praestandum, sed nutritionis defectus debilitatem augens, clamores paruuli inhibet, qui quarto vel quinto post natiuitatem die viribus exhaustus expirat animam. Non minoris momenti illa dis-

qui-

quisitio censenda mihi viderur, quam ad naturam lactis diuersasque eius qualitates obseruandas, instituere cogimur, cum ex eius nociua indole sub diuersa specie tristissima mala mortemque ipsam recens nati saepius oriri videamus. Incredibile est quantum detrimenti ex hac parte saepe capiant infantes, quod eo frequentius quidem contingere solet, quo magis ab ingestorum natura vtrumque vel morbus et mors, vel sanitas et vita dependet, et quo saepius vel a variis lactantium morbis, vel ab innumera aliarum causarum multitudine hoc nutrimenti genus corruptum deprehendimus. De quibus iam in §. VII. sumus conquesti, morbi varii praecipue contagiosi et venerei hic quoque tristissimos saepe effectus producant. Non opus est vt hoc pluribus argumentis probare enitar, quod ipsa morborum natura satis luculenter demonstrat, et quod quotidianis fere exemplis passim occurrentibus confirmatum videmus. Ita puellam vidi lactentem, quae a natiuitate statim humoribus impurissimis laborabat vlcerebus fordibus per totum corpus, aurium manationibus serosis acerbis admodum foetidis, crusta lactea etc. Quocunque etiam ingesto medicamine, nihil tamen leuaminis sentiebat. In regimen matris lactantis inquirens medicus, eam aequae ac maritum venere furthua vti, potui spirituoso iraeque valde indulgere percipit. Diaetam igitur conuenientem cum depurantibus sanguinem ac euacuantibus commendat, sed frustra. Vitae enim ante actae continuatio effectum speratum impedit. Nec nutrici melioribus succis praeditae infantem committere volebat mater, quae tandem, nutritione bona deficiente, macie confecta interiit. Non ita prorsus difficile erit, obseruando et reliqua lactis vitia eruere, quae infantibus adeo exitiosa saepe existunt. Quodsi enim vel nimiam particularum nutrimentum quantitatem in se continet, si nimis caseosum aut pingue est lac, vel si ea parte, qua praecipue nutritio perficitur, paululum de-

stitu-

fitutum et tenue est, varia mala producere poterit. Si enim prius contingit, eadem fere damna sentit, eademque pericula experitur infans, quae ex nimia lactis quantitate subire cogebatur; si posterius, ex iustae nutritionis defectu oritur languor, macies, reliquaque mala omnia, quae a fractis viribus atque robore nimium imminuto sunt metuenda. (vid. superiora) Praeterea animi parthematibus in deprauandis lactis qualitatibus magna vis est. Haec enim, sicuti totius machinae inuertunt ordinem, ut se et excretiones turbent, spasmos producant, bilis effusionem determinent, quae, regurgitata ad massam sanguinis per rotum corpus distribuitur; ita quoque lactis, ex deprauati sanguinis massa secernendi, naturam in perniciem lactentis mutari poterunt. (vid. ROSENSTEIN, *von den Kinderkrankh. Th. I.*) Sicuti vero lactis natura adeo mutari potest, ut damnosa et pessima mala inde sentiat saepe parvulus, ita et alia quoque alimenta infantibus saepe porriguntur, quorum plura non possumus quin merito pro morbiferis maximeque perniciosis habeamus. Eminent ex hac parte inter reliqua illud, quod ex farinaceis atque puliculosis conficitur, nutrimenti genus, quod plerumque infantibus largius praebere amant mulierculae, et quo, an nocentius quid excogitari possit, dubito. Viscido enim hoc repletus ventriculus, illi digerendo impar intactum relinquit, quo fit, ut suam naturam sequens ingestum, flatulentiam determinet, acrimonia tunc oritur acida, tormina, motus epileptici, conuulsui, vermibus nidulum praebetur; sequuntur obstructions glandularum mesentericarum, atrophia, febres, rachitis, mors. Farinaceum vero nutrimenti genus non est vnicum, quod huius vitii accusare possumus, sed haud dissimili modo reliqua omnia durioris naturae maturiuscule infantibus ingesta, nocere deprehenduntur. Male itaque parvulis consulant, qui aut recenti aut sale condita animalium

carne, aut aliis subduris cibis, infantem vesci ac nutriri cupiunt. Eadem enim pericula subire cogitur infans, quae pulvis intempestiuam usum sequebantur. Neque exinde commodi quid sperandum est, quando ciborum tenaciores a nutricibus aut aliis feminis masticati ipsi ingeruntur. Obest haec magis, quam prodesse credunt, confuetudo, cum succi pravae indolis nonnunquam multum infanti ingeratur, et quamvis etiam hic sanus fuerit, nec qualitate noceat, verendum tamen erit, ne quantitate obsit. Succus enim femellae salialis in masticatione cibis admixtus maiorem motum in illis excitat, quam ut tam cito a vi ventriculi atque intestinorum subigi duriusculae naturae ingesta queant, ex quo fonte et flatulentia et mala digestio, tormina, aliaque mala oriri facile poterunt. Non possumus caeterum, quin adhuc pauca his verba adiciamus, ut ea, quae ex lactationis diutius protracto tempore oriri mala credit SCHVLZE (*diff. de morbis infantum ex matrum indulgentia, Goetting. 1759. f. 17.*) paululum limae subiiciamus. Obesiores iusto fieri infantes, pituitososque morbos inuitari putat quidem vir clarissimus, si tempus lactationis ultra iustum terminum protractum fuerit, quem illum esse putat, si sex aut septem dentes proruperint; attamen illud vix vnquam a me impetabo, ut in hanc sententiam descendam. Est enim hic, quem viuudum saepe satis edunt infantes, motus, merito in censum vocandus, qui, quo magis ab ortu distant infantes, eo alacrior poteruntque edi solet. Poterunt itaque ex hoc, quem iam adduximus, fonte, infantes permultum subleuari, nec difficulter illa mala, quae imminere credit Vir celeberr. multum imminui, imo tolli plerumque ex hac parte nobis persuademus. Sunt etiam potus vitia, quae satis negligenter nonnunquam curantur, hic in censum vocanda, quando non leuem quandoque paruulis molestiam creant. Ab usu hic remouendum est totum illud spirituosum potulentorum genus, quod

quod parentum tamen quidam adeo amore complectuntur, ut et infantes eo carere nolint, atque larga nonnunquam ipsis copia imprudenter illud ingurgitent. Inebriante vero vi gaudens liquor, in imbecille ac irritabile genus nervosum vehementius agit, ipsique hebetudinem quandam infert. Turbat praeterea illud, a quo vitiato innumera morborum multitudo ortum trahit, concoctionis negotium, quod, fracto nervorum solidorumque robore, et sanguine succisque istis omnibus, qui illi inferuiunt, a spirituosissimis redditus, in gravissimam sanitatis perniciem infringitur. Est quoque parentum mos multorum, ut infantibus potus fabarum arabicarum tostarum aut foliorum theae nonnunquam satis magnam copiam porrigant, quem amant ipsi, quo utuntur, et quo pessime gnatis consulunt. Vinum enim coctricem infringit potus fabarum coffeae, massam sanguinis exagitat, et quum calidus sicuti quoque ille, quem theae foliis sibi parant, propinetur, eo magis orgasmus et fibrarum relaxatio erunt extimescenda. (vid. TISSOT *von den Krankheiten der Vornehmen*, pag. III.) Nimis frigidi praeterea potus, quibus et robustiores homines vix absque detrimento utuntur, sanitati infantum sunt infensissimi, quod vero damni genus tunc temporis et augetur et periculosius redditur, quando a caloris paululam maiori gradu plusculum tepesfactum est corpus. Est enim ea frigoris natura, ut vasa, a colore expansa, constringat paulo vehementius, atque fluida ab egressu e vasis arcens, stagnationes facile producat, quas magna malorum series pede pressa sequi solet.

§. XII.

Noxae animi pathematum.

Solent quidem animi commotiones in infantibus a plurimis non ita in censum vocari, ac si mali quid atque perniciosi exinde esset

extimescendum; mihi tamen non omnino attentione nostra indignae videntur. Obstupefcens faepius vidi miras a vi animi in corpore iam adulto fati nimicas mutationes excitatas fuiffe, nec me errare arbitror fi eadem hinc mala, et pro rei natura atque infantum constitutione maiora adhuc infanti contingere poffe iudicem. Accidunt quidem animi pathemata adultis, quae in infantilem conditionem non ita facile cadere largior; dantur tamen et alia, quae fati vehementer in illis excitari poffe, experientia fida faepius docuit. Quid enim? Nonne iram, metum, terrorem in infantibus excitatas, triftes effectus producere videmus? Ira neruorum actiones vehementiffime intendit, orgasmum excitat. Terror maxima vi neruos percutit, fpasmos cutaneos praecipue determinat, ftagnationes producit. Metus neruos afficit, eos habetes reddit atque actionem eorum infringit. Suntne igitur ex his cauffis aduerfa atque fanitati infantum maxime inimica mala timenda, quae ex generis neruofi teneritudine, cauffarumque efficacia atque vi facile nos explicare poffe putamus. Non poffumus ideo, quin confuetudinem illam peruerfam effe putemus, qua parentum plures vti folent, dum infantes paululum inquietos, metu atque terrore perculfos fedare atque quietos reddere student; quem quidem morem iure nobis noftro reprehendere videmur. Ad eandem malorum claffem, quae ab animi vi in infantili corpore determinantur, calamitates illas pertinere puto, quae a ftudiis praematuris atque facultatum animae in infantili aetate grauiori intentione infantes fati cito fentiant. Hac enim lege coniunctionem illam, quae corpus inter et animam intercedit, comparatam effe videmus vt, ficuti fatigato per labores corpore animus moleftiam fentit, ita quoque non facile animus labore intendatur, quin varia fub fpecie incommoda et morbi denique ipfi in corpus exinde redundent. Non poteft in corpore extruendo adhuc occupata natura, animum fimul
for-

formare eiusque labores sufferre. In studia supra modum intentus animus actionem neruorum vehementer sollicitat, teneritudinem eorum in infantili corpore auget, eos hebetes reddit, tandemque eorum mechanismum perturbat; laeditur tunc actio ventriculi atque intestinorum, quippe quae ab encephali morbo facillime afficitur; sequuntur stagnationes, debilitas, motus spastici, et tandem mors ipsa. Sic infantes a magistro studiis nimium incumbere imprudenter coactos, per totam vitam motibus epilepticis correptos, viderunt TISSOT atque van SWIETEN. (confer. qui hac de re exempla lectu dignissima annotauit, TISSOT, *v. d. Gesundheit der Gelehrten*, pag. II. 3. seq. EIVSDEMQUE *lib. v. d. Krankheit der Vornehmen* pag. u4.) Pessime itaque consulunt gnatis parentes, qui eos cogunt, vt a teneris statim vnguiculis litteris addiscendis nimiam operam nauare debeant. Hoc enim praematuro studiorum genere cum corpus debilitari sanitatem infringi, morbos procreari, mortemque ipsam saepissime inuitari videamus, infanticidii impunis caussarum numero adiungendum illud esse duximus.

§. XIII.

Motus et Quies.

Motus atque quietis iusta temperies, sicuti ab adultis neglecta, varia mala atque morbos facile inuitat, ita etiam infantum sanitati tuendae adeo inferuit, vt non penitus attentione nostra indigna esse videatur. Nocet enim nimius corporis motus infantibus, cum eorum vires consumat, succos eorum spissos reddat atque lymphaticarum particularum appositionem impediat. In sanitatem ideo liberorum iniuriosius agunt rustici alique vilioris conditionis homines, qui eos, infantes adhuc, saepe coactos praematuro labore defatigare solent. Poterit etiam praeterea solidarum partium in infantili corpo-

re subtilis adhuc fabrica facillime laedi atque violentiam pati, quippe quae leuiori etiam vi ferendae adhuc impar deprehenditur. Non minus vero illos parentes damnandos esse puto, qui quiete sepultos quasi infantes ab omni corporis motu arcent, atque immotos esse volunt. Robur enim acquirunt maioremque firmitatem adipiscuntur partes paululum exercitatae, cum languidas contra ea atque flaccidas deprehendamus eas, quae maiori et nimiae quieti fuerunt traditae. Maiori vero adhuc iure eos accusare nobis videmur, qui vel nimiam alimentorum copiam paruulis comedendam tradunt, vel farinacea aut duriusculae naturae assumenda porrigunt illis, nihilominus tamen eos quietos atque immotos relinquunt. Adiuuat enim per multum concoctionis negotium atque roborat partes eas, quae illi perficiendo praecipue inferuiunt, morus corporis iustus, quo neglecto, digestionem plerumque languescentem malam corpori nutritionem atque varios morbos inducere videmus. Sic infantem, qui nondum sedecim menses impleuerat, atrophia obeuntum vidi, induta farinaceis atque puliculosis nimia quantitate ingestis, motu corporis neglecto. Mater enim, aliis negotiis vacans, infantem nec brachiis excipere, nec cunis agitare, nec mammis tam frequenter admouere voluit, quam quidem necessitas sanitasque requirebant.

§. XIV.

Somnus et vigiliae.

Qui naturae beneficio excitatur, somnus, virtute sua recreante vires infantum auget, tenerum genus neruosum vigiliis atque sensuum externorum actione magis paululum debilitatum refocillat, perditas motu vires restituit, atque succi nutritii appositionem adiuuat. Haec commoda dum infantibus comparare nonnunquam volunt parentes, aut efficere, vt quieti iaceant, variis remedijs somnum in-

nita-

uitare solent, quibus morbos variaque mala infantibus nonnunquam procurrant. Damnandum praecipue hic totum illud opiatorum remedium genus est, quo an nocentius quid infantibus porrigere possint, ignoro. Haec enim solidorum actionem infringunt, confectionis negotium turbant, adfluxum sanguinis versus caput determinant, sanguine cerebrum replent, vasa expandunt, nervos comprimunt, actionemque eorum impediunt. Quid mirum ideo, si nervorum actione turbata, in tota nervorum fabrica satis irritabili adhuc, varia mala facile excitantur? Quid perniciosius infantibus existere potest, nimio illo sanguinis versus cerebrum adfluxu, qui partibus solidis adhuc mollioribus atque facile cedentibus, vasa vehementius expandit, fibras debilitat, ad sanguinis versus cerebrum confectionem praedisponit, capitis corporisque postea innumera mala, convulsiones maxime et hebetudines non raro inuitat. Est igitur nihil magis infantum sanitati amicum, nihil ipsis salubrius, quam si, naturali facilique ac laeto somno, lassique recreantur, a quo peruersus nutricum mos eos nonnunquam arcere ac vigiles seruare studet, aut ipsos dormituriens immaturo excitat, ut nutrimentum ipsis praebeatur.

§. XV.

Neglectus.

Amplissimum certe haberem, in quem excurrere possem, campum, si omnia ista mala, quae, a negligentia hominum oriunda, infantibus saepe perniciosissima existunt, fusius explicare constituissem. Plura iam, quae ad hanc materiam pertinent, in antecedentibus prolata leguntur, aut facili tamen opera ex illis erui poterunt. Id tamen faciendum mihi putavi, ut ea, quae inter reliqua hac de re adhuc dicenda, et damni magnitudine et frequentia eminere videntur.

dentur, paucis attingam. Accusandam prae caeteris hic negligentiam illam putamus, qua commotae matrum nonnullae ne lintea quidem tam saepe infantum mutare et eluere volunt, quam quidem et necessitatis et sanitatis leges postulant; paruulosque immundos relinquunt. Sordida cutis transpirationis negotium impedit. Remanent in corpore, quae eliminandae erant, acriores et nociuae particulae, atque humores corrumpunt; acrimoniam concipit squalor in cute haerens, facile partes arrodit, sequuntur dolores, ulcera foeda, et malorum alia pessima. Est quoque nutricum matrumue non raro mos, ne surgere lectumque deferere inuitae cogantur, in lectum recipere infantem lactandum, ut ipsi vbera praebent, aut frigidiusculum foueant; qua tamen desidiofa consuetudine infantibus nihil potest esse periculosius. Contingit enim tunc facile, quod saepius iam accidisse plura exempla docuerunt, ut inter lactandum lassae obdormiant, atque susceptorum infaciae, infantem aut pondere suo opprimant et suffocent, aut e lecto in terram eiiciant. Obiit hac morte ante breue tempus infans sanus, e lecto matris lactantis atque sub ipso lactationis actu obdormientis capite prono in terram prolapsus. Non raro plures passim hac ratione interire infantes videmus, cuius mortis exempla iam plura annotauerunt BÜTTNER *vom Kindermord* et SÜSSMILCH. Neque est ideo, cur matrum plures excusandas credam, quae honoris quandam speciem habere se putant, si ipsae infantes lactandos non curant, eosque nutricibus venalibus sine necessitate ostendationis causa committunt. Huic curae gerendae parentes saepius femellas adhibent, quas ne ipsi quidem rite cognitae habent, et quae non raro maximum infantibus damnum inferre solent. Scitent enim saepius ipsae succis corruptis corruptumque lac infantibus praebent, vel adeo negligenter sanitatem curant paruulorum, aut ita rei sunt ignarae, ut pessimas nonnunquam

mi-

misellis calamitates inferant. Huic malorum generi accedit non raro ipsa matrum vel ignorantia vel incuria, quae ne sanis quidem, multo vero minus aegrotis infantibus subleuandis atque educandis operam adhibere vel queunt, vel volunt. Incredibile tamen est, quantum curae atque laboris infantis tuenda sanitas requirit. Ipsa vestimenta et fasciae corpori applicatae non raro magnam infantibus molestiam creant. Arctius enim adstrictae fasciae humorum motum progressuum turbant, stagnationes determinant, dolores, inquietam atque vigilias producunt, corpusque languidum atque morbosum reddunt. Maior vero opera maiorque adhuc cura sanitati infantili restituendae impendenda est, si morbo quodam correptus iacet infans, quod tamen negotium satis oscitanter curare parentum quorundam peruersus mos est, naturae enim vel penitus illud relinquunt, vel medicastro medicastroque adhibent, et aniculis, circulatoribus aliisque homicidis impunitis expediendum committunt. Quid vero, quaeso? boni, homines isti efficere poterunt, qui nec morborum latentes causas atque naturam, nec medicamentorum vim vel aduersam vel salutarem rite perspectam habent? Porrigunt tamen, ut aliquid fecisse videantur, ex paruo illo medicamentorum numero, quorum vix nomina tenent, infantibus, quidquid primum in mentem venerit. Fit inde, ut non raro naturae conamina atque crises turbentur, vires consumantur, morbus augeatur, atque tota corporis fabrica turbata, qui facile seruari potuisset, pereat homo. Quotidie fere hoc euenire videmus. Impuritatibus e. g. sanguineis atque exanthematibus chronicis laborat infans. Adhibentur externa repellentia, retrocedunt exanthemata, materia excernenda reforbentur. Sequitur nunc anxia respiratio, omnisque deficit somnus. Iam vero quietum student reddere infantem atque somnum inuitare. Propinant opiata; sequitur catarrhus suffocatiuus et mors breui tem-

pore adest. Nihil porro infantibus periculosius existere potest, quam peruersa illa atque insulsa conamina, quibus circumforanei hi atque medicastri acutis morbis mederi student. In sudore largiori fere omnes totam salutis spem positam esse putantes, aëre calido corpus circumdant, lecto contegunt aegrotum, atque sanguinem exactuant (de cuius rei noxis vid. §. X.). Quae antea benignior erat, in maligniorem degenerat febris, exanthemata producuntur et augentur, acriora fiunt fluida et funesto morbus euentu finitur. Sic variolas fere plurimi tollere, aegrotumque subleuare volunt, dum succum ex fimo ouillo expressum, larga copia ingurgitandum porrigunt. Sanguis vero acri et stimulante latice exactuatus, orgasmum excitat, augetur febris, maligniores euadunt variolae atque mors facile sequitur. Alii purgantibus, alii vomitoriis drastis abutuntur. Et, quis farraginem medicamentorum nociuorum modosque illos omnes nominare poterit, quibus haec perniciosâ hominum turba vitae hominum insidiatur? Iam sufficiat haec breuiter attigisse, quibus illud effecisse putamus, vt pateat, negligentiam hominum atque incuriam frequentissimam infanticiidii impunis inter homines esse causam.

§. XVI.

Vitae genus, corporis conditioni non respondens.

Vel leuissima poterit nos docere attentio, sanitatem hominum corporumque vires maxime inter se discrepare, atque mox robustiores mox imbecilliores deprehendi. Facilius violatur tenerior fabrica, nec multum iniuriarum ferre potest; difficilius e contra robustiora corpora afficiuntur. Eandem sanitas infantum atque vires agnoscunt legem. Tenerior enim quorundam est fabrica, facilius morbo corripuntur, atque in maiori vitae periculo versantur. Lac-
dere

dere ergo infantes poterunt ii, atque diuersis calamitatibus afficere, qui corporis structurae atque virium rationem non habent, eosque omnes eodem more tractandos esse ducunt. Notulam ideo mereri videtur satis heroicum illud educandi genus, cuius suator est ROUSSEAU, satis cognitus ille auctor. Robustiora enim corpora fortiora ab eo reddi eorumque vires augeri, non negandum esse putamus, attamen non possumus, quin debilioribus, quorum quidem vires illi ferendo non sufficiunt, certam mortem exinde securam praedicamus. Non enim eadem sanitatis omnibus lex est; non eadem leuitate morbos et ferre et superare cuique contigit; sed viribus corporis infantilis et robore illius omnia putamus metienda esse, nisi sanitati vim inferre, ipsique eorum vitae nocere velimus. Haec vero iam omnia hucusque prolata satis mihi probare videntur, infantisidium impune vnam esse de frequentissimis atque praecipuis causis, quae incolis prouincias orbant easque depopulantur.

hanc ergo inanes poterunt si, adque dicitur et celebrantibus officio,
qui corporis hinc hinc adque vultum rationem non habent, cogit
omnes eodem more tractandos esse dicunt. Notandum ideo meretur
videtur, fatis hereticorum illud educandi genus, quibus talis est, et o u s
et a u, fatis cogitur ille auctor. Robustior enim corpora for-
tiora ad eo ~~resistunt~~ ~~et~~ ~~construunt~~ ~~esse~~ ~~pe-~~
tunt, autem non possunt, quibus debilibus, quibus dicitur
vires illi ferendo non subsistent. ~~et~~ ~~construunt~~ ~~esse~~ ~~pe-~~
pag. 8. lin. 18. loco arte leg. arte
pag. 12. §. II. lin. vlt. loco abortum leg. abortuum
pag. 15. §. IV. lin. vlt. loco ipse leg. ipsi
pag. 22. lin. 20. loco infanticidii leg. infanticidii
pag. 29. lin. 20. loc. quantum leg. quantum
pag. 31. lin. 16. loc. parta leg. parte
pag. 36. lin. 3. loc. nimicas leg. inimicas
pag. 37. §. XII. lin. vlt. loc. duximum leg. duximus

X2338861

